

Kiedy do logopedy?

Nigdy nie jest za wcześnie na terapię logopedyczną i nigdy nie jest za późno, ponieważ logopeda pracuje zarówno z noworodkami, niemowlakami, przedszkolakami, dziećmi w wieku szkolnym, nastolatkami, jak i dorosłymi, a nawet osobami starszymi. Jeśli masz wątpliwości dotyczące rozwoju mowy dziecka, udaj się na konsultację.

Mowa nie jest umiejętnością wrodzoną.

Dziecko nabywa ją i kształtuje w ciągu kilku pierwszych lat życia (**rozwój mowy przebiega od narodzin do 7. roku życia**).

Ważnym okresem dla kształtowania się mowy są **pierwsze 3 lata życia**, ponieważ modelujące się w tym czasie zdolności są istotniejsze, aniżeli późniejsze ćwiczenia. Po 4. roku życia odpowiadające za rozwój mowy partie mózgu, uzyskują swoją dojrzałość. Należy wiedzieć, że rozwój dziecka, mimo że przebiega skokami, to jest on ciągły, a każda nabywana sprawność zależna jest od dojrzałości i gotowości układu nerwowego

Każde dziecko przechodzi przez wszystkie fazy rozwoju w jednakowej kolejności z tym, że u poszczególnych dzieci mogą się odbywać w innym tempie. **Rozumienie mowy pojawia się znacznie wcześniej niż jej produkcja**. Synchronicznie z rozwojem wieku dziecka następuje również rozwój ruchowy.

Mowa jest czynnością złożoną, a jej opanowanie warunkują czynniki takie jak:

- prawidłowo ukształtowany ośrodkowy układ nerwowy
- prawidłowo ukształtowany obwodowy narząd mowy
- prawidłowo funkcjonujący narząd słuchu
- prawidłowy rozwój umysłowy
- prawidłowe warunki wychowawcze i środowiskowe

Kiedy należy skonsultować się z logopedą?

W przypadku niemowląt należy skonsultować się, gdy:

- niemowlę ma trudności ze ssaniem/połykaniem
- podczas ssania piersi czy butelki krztusi się/wydaje dźwięki podobne do mlaskania, klikania
- pojawiają się problemy podczas rozszerzania diety (pojawia się niechęć do pokarmów grudkowatych, są trudności z gryzieniem/żuciem/połykaniem)
- niemowlę ma stale otwartą buzię (w ciągu dnia/w trakcie snu)
- po 4 miesiącu życia nie odpowiada uśmiechem na uśmiech
- ok. 9 miesiącu życia nie wskazuje palcem
- między 6. a 10. miesiącem życia nie gaworzy
- nie reaguje na dźwięki

*Z logopedą należy się również skonsultować, jeśli mama podczas karmienia piersią odczuwa ból, zauważa, że jej brodawki skuteczne są zdeformowane/okaleczone.

Z logopedą skonsultuj się, jeśli roczne dziecko:

- nie gaworzy
- nie nawiązuje kontaktu wzrokowego
- nie reaguje na imię
- nie wskazuje palcem
- nie reaguje na proste polecenia
- nie odwraca głowy w kierunku źródła dźwięku
- nie wypowiada pierwszych słów (np. mama, tata, baba)
- nie naśladuje
- nie pije z kubka otwartego
- ma trudności związane z gryzieniem i żuciem pokarmów
- nie siedzi stabilnie
- ssie kciuka
- śpi w otwartą buzią

Roczne dziecko mówi od 1 do 10 słów i zaliczamy słowa typu mama, baba, tata, ale też wyrażenia dźwiękonaśladowcze czy sylaby np. mi [miś], di [drzwi] itd. Rozumienie znacznie wyprzedza umiejętność mówienia. Dziecko gromadzi informacje różnego rodzaju, aby w kolejnych etapach rozwoju mowy z nich korzystać. Na tym etapie jest w stanie skojarzyć usłyszane słowo z właściwym przedmiotem, a także zna i rozpoznaje swoje imię, rozumie proste polecenie.

Z logopedą należy się skonsultować, jeśli 2-latek:

- nie mówi, nie naśladuje dźwięków otoczenia (np. hau, brum, bam, muu) albo mówi tylko kilka słów (mówi mniej niż ok. 250 słów)
- nie próbuje łączyć dwóch prostych słów (np. mama da „mama daj”, mama am)
- nie inicjuje kontaktu
- nie podchodzi do opiekuna, aby coś pokazać np. zabawkę
- nie reaguje na własne imię
- nie używa gestu wskazywania
- nie nawiązuje kontaktu wzrokowego
- nie reaguje na polecenia
- nie naśladuje
- nie odwraca głowy w kierunku źródła dźwięku
- oddycha przez usta w dzień i/lub w nocy
- chrapie podczas snu
- nadmiernie się ślini
- w dalszym ciągu je z butelki i używa smoczka
- je tylko wybrane produkty
- spędza dużo czasu przed TV
- ssie smoczek/je z butelki
- ssie kciuka
- wsuwa język między zęby podczas mówienia

Zdarza się, że na tym etapie dzieci:

- reduplikują sylaby pipi – kupi
- opuszczają głoski (najczęściej w wygłosie i nagłosie), np. mi – miś
- opuszczają sylaby (najczęściej nieakcentowane) megnetofon – tofon
- upraszczają grupy spółgłoskowe
- pojawiają się elizje, upodobnienia głosek, kontaminacje (połączenia dwu lub kilka wyrazów w jeden), substytucje głosek trudniejszych łatwiejszymi

Charakterystycznym zjawiskiem w okresie tworzenia przez dziecko pierwszych wyrazów są **onomatopeje** – odgłosy zwierząt, pojazdów, ale też onomatopeje funkcjonujące jako nazwy np. odkurzacz – buuu – dzieci same nadają dźwięki przedmiotom.

Z logopedą należy się skonsultować, jeśli 3-latek:

- nie reaguje na imię
- nie inicjuje kontaktu/nie wykazuje chęci do komunikowania się nie mówi/mówi niewiele
- nie nawiązuje kontaktu wzrokowego
- nie naśladuje
- jego mowa jest niezrozumiała dla otoczenia
- nie buduje zdań
- nie zadaje pytań
- nie reaguje na polecenia
- oddycha ustami w ciągu dnia
- śpi z otwartą buzią/chrapie
- nadmiernie się ślini
- ma częste infekcje górnych dróg oddechowych
- je tylko wybrane produkty
- ssie kciuka
- wsuwa język między zęby podczas mówienia
- nie mówi głosek [p, b, m, t, d, k, g, ch, f, w, l, ł, j, n, ń, ś, ź, ć, dź]
- podczas artykulacji wsuwa język między zęby

Z logopedą należy się skonsultować, jeśli 4-latek:

- zamienia głoskę [k] na [t], [d] na [g], nie wymawia poprawnie głoski [l], zamienia głoski [s, z, c, dz] na głoski [ś, ź, ć, dź]
- wsuwa język między zęby podczas mówienia
- mówi bezdźwięcznie np. „fota” (woda), „tom” (dom)
- jego mowa jest niezrozumiała dla otoczenia
- nie buduje zdań
- nie reaguje na polecenia
- oddycha ustami w ciągu dnia
- śpi z otwartą buzią/chrapie
- nadmiernie się ślini
- nie reaguje na swoje imię
- nie nawiązuje kontaktu wzrokowego

Z logopedą należy się skonsultować, jeśli 5-latek:

- zamienia głoskę [k] na [t], [d], na [g], nie wymawia poprawnie głoski [l], zamienia głoski [sz, ż, cz, dż] na [s, z, c, dz] i/lub zamienia głoski [s, z, c, dz] na głoski [ś, ź, ć, dź]mówi bezdźwięcznie np. „fota” (woda), „tom” (dom)
- jego mowa jest niezrozumiała dla otoczenia
- nie buduje zdań
- nie reaguje na polecenia
- realizuje głoski międzyzębowo
- oddycha ustami w ciągu dnia
- śpi z otwartą buzią/chrapie
- nadmiernie się ślini
- nie nawiązuje kontaktu wzrokowego

Koniecznieszkonsultuj się z logopedą, jeśli 6-latek:

- nie wymawia głosek [s, z, c, dz, sz, ż, cz, dż, r] lub innych głosek
- mówi bezdźwięcznie np. „fota” (woda), „tom” (dom)
- jego mowa jest niezrozumiała dla otoczenia
- ma ubogi zasób słownictwa
- nie buduje wypowiedzi złożonych
- nie reaguje na polecenia
- realizuje głoski międzyzębowo
- oddycha ustami w ciągu dnia
- śpi z otwartą buzią/chrapie
- nadmiernie się ślini

Kiedy jeszcze należy skonsultować się z logopedą?

Skonsultuj się z logopedą jeśli dziecko:

- ma krótkie wędzidełko języka (albo gdy masz takie podejrzenia)
- 7-letnie nie wymawia jakichś głosek lub wymawia je w sposób zdeformowany
- ma trudności z koncentracją uwagi
- ma zaburzenia słuchu fonemowego np. trudności z różnicowaniem głosek czy par słów, które różnią się jedną głoską (np. kura-góra, tom-dom, półka-bułka itd.)
- ma mały zasób słownictwa
- ma trudności z nauką czytania/pisania
- myli litery podobne (np. l-ł, p-b, b-d), przestawia litery w wyrazie lub wyrazy w zdaniu
- głos brzmi nosowo
- ma częste infekcje górnych dróg oddechowych
- jąka się
- masz wątpliwości dotyczące prawidłowej budowy narządów mowy dziecka

Bibliografia:

[1] Cieszyńska J., Korendo M., Wczesna interwencja terapeutyczna, 2017.

[2] Banaszekiewicz A., Rozwój sprawności językowych w ontogenezie [w:] *Surdologopedia*, 2018.

[3] Smoczyńska M., Przystawianie systemu gramatycznego języka przez dziecko, [w:] H. Mierzejewska, M. Przybysz-Piwkowska (oprac.) *Rozwój poznawczy i rozwój językowy dzieci z trudnościami w komunikacji werbalnej – diagnozowanie i postępowanie usprawniające*, Warszawa, 1997